

F. t. l. vedr. naturfredning

mest hensigtsmæssige beskyttelsesinstitut til broanlæggene. De broer, hvis beskyttelse først og fremmest tager udgangspunkt i deres arkitektoniske værdi, vil således blive fredet efter bygningsfredningsloven, hvorimod de ikke vil blive underlagt fortidsmindebeskyttelsen. De broanlæg, hvis værdi primært fremtræder som bærer af kulturhistoriske vidnesbyrd, vil på den anden side kunne tinglyses som fortidsminder.

Baggrunden for at medtage bautasten som umiddelbart beskyttede fortidsminder er, at deres beskyttelse i medfør af den hidtil gældende § 48 reelt har svaret til den, der er knyttet til forslaget § 48, stk. 1. Skibssætninger og ødekirkegårde er medtaget for at komplettere beskrivelsen af de beskyttede fortidsminder. De to fortidsmindetyper anses i forvejen for at være omfattet af beskyttelsen, men er ikke udtrykkelig nævnt, skønt de udgør selvstændigt arkæologisk definerede fortidsmindetyper.

I forhold til den hidtil gældende lovtækt er der endvidere sket en klargøring af regler om indseendet med udstykning og lignende, idet den hidtidige bestemmelse, der anvender udtrykket »det areal, hvorpå fortidsmindet er beliggende«, har givet anledning til tvivlstilfælde. Ved den ændrede formulering fastslås det, at det er fortidsmindet, der ikke må deles.

ad stk. 2

Bestemmelsen svarer til den hidtil gældende, hvorefter man ved tinglysning kan sikre fortidsminder, som ikke er synlige i terrænet. Ved den nye bestemmelse er det dog sikret, at sådanne fortidsminder ikke omgives af en 100 m beskyttelseslinje. De fortidsminder, der ikke er synlige i terrænet, må anses for tilstrækkeligt beskyttede ved § 48 alene, når der som i forslaget § 48, stk. 5, gives mulighed for at lade beskyttelse af f.eks. ruiner under terræn være gældende for hele det matrikelnummer, hvorpå de formodes at ligge.

ad stk. 3

I denne bestemmelse medtages dels en række monumenttyper, der ikke er umiddelbart erkendelige som fortidsminder, og dels en række fortidsminder (runesten, helleristningssten og andre kultsten), som ofte er flyttet fra deres oprindelige placering. Også for disse fortidsminder anses det for nødvendigt, at beskyttelsen forudsætter en tinglysning.

I forhold til den hidtil gældende § 48 medtager bestemmelsen værfter, dvs. kunstigt anlagte forhøjninger, som har skullet beskytte bebyggelsen i marskområder mod oversvømmelser, i opregningen af fortidsmindetyper, og helligkilderne kan beskyttes, også

selv om der ikke er konstateret faste anlæg i forbindelse med kilden.

De i denne bestemmelse nævnte fortidsminder er omgivet af en 100 m beskyttelseslinje.

ad stk. 4

Ud over kors, milepæle, vildtbanesten og lignende, der hidtil har været omfattet af § 48, stk. 2, er der i dette stykke opregnet en række fortidsmindetyper, der ikke tidligere har været omfattet af fortidsmindebeskyttelsen efter naturfredningsloven. Disse fortidsmindetyper indgår imidlertid i vor almindelige opfattelse af, hvad der er fortidsminder, med en betydelig vægt. De lokale – ofte parallelle – kulturtraditioner knytter sagn, legender og nyere begivenheder til disse lokaliteter på en måde, der svarer ganske til de allerede beskyttede fortidsminder. I svensk lovgivning om fortidsmindebeskyttelse er de tilsvarende fortidsmindetyper medtaget netop ud fra hensynet til den almindelige opfattelse af, hvad der er beskyttelsesværdigt som fortidsminde.

For så vidt angår krigergrave bemærkes, at bestemmelsen giver mulighed for at beskytte disse som fortidsminder. Denne mulighed vil blive anvendt efter nærmere forhandlinger med Forsvarsministeriet tilsyn med krigergrave i de tilfælde, hvor fortidsmindebeskyttelsen er nødvendig og hensigtsmæssig.

Stendigerne har tidligere været overvejet inddraget i de beskyttede fortidsmindetyper, senest ved ændring af naturfredningsloven i folketingssamlingen 1982-83.

I forbindelse med behandlingen af forslaget tilkendegav miljøministeren, at han ville redegøre nærmere for beskyttelsen af stendigerne. I denne forbindelse kan det oplyses, at der i redegørelsen om naturbevaring og friluftliv peges på, at en beskyttelse af stendigerne er nødvendig, og at den skal gennemføres som en fortidsmindebeskyttelse.

Stendigerne repræsenterer et karakteristisk kulturhistorisk landskabelement, som er med til at give landskabet karakter. Og de er gode vidnesbyrd om gamle dyrknings- og samfundsformer. De har tillige vigtige økologiske funktioner som spredningskorridorer for dyr og planter.

Tilsvarende vil det være nødvendigt at beskytte jorddigerne, som i stenfattige egne, fortrinsvis i Vestjylland, har haft samme funktion som stendigerne.

Jord- og stendiger har også været anvendt som dyrefolde, f.eks. langs den jyske Oksevej. Også sådanne diger vil kunne beskyttes af bestemmelsen.

Bestemmelsen forudsætter, at der foretages tinglysning af det enkelte fortidsminde, for at beskyttelsen omfatter dette. Derved sikres, at der kan foretages en kvalitativ vurdering af fortidsmindet og dets be-